

»Sanje o zvezdi« ali kaj pomeni, da nekdo umre

• NAPISALA: DR. KATARINA KOMPAN ERZAR

Praznik vseh svetih je hkrati tudi vstop v obdobje »temnega«, skrivnostnega dela leta, ko se poslavljamo od daljših sončnih dni, toplote in barvitosti narave. V rjavi megleni jeseni nas razveselijo pozni plodovi, ki jih narava še zadnjič ponudi, dokler nas ne umiri prvi sneg, ki prinese občutek dokončanega ciklusa letnih časov, očiščen pogled na naravo in počitek od barv. Tudi smrt in žalovanje sta nekakšen prehod iz barvitosti življenja skozi postopno umirjanje do čistosti, ki jo prinese žarenje bele barve, v kateri je zajeta vsa moč mavrice. Kaj se bo v tej čisti svetlobi izrisalo, pa je odvisno od življenja, ki smo ga živeli do takrat.

Smrt in proces žalovanja, ki ji sledi, je tako na neki način razbiranje sledi, ki jih na slepeči praznini zariše naš odnos z umrlo osebo. Če kdo, so otroci tisti, ki najbolj celovito občutijo odhod bližnjih oseb, saj ne razumejo čisto dobro, za kaj gre, in tudi nimajo odgovora na to, kaj bo zdaj, kaj sledi smrti. Ta odgovor lahko postopoma zgradijo ob našem soočanju s smrtjo

in še bolj ob naši sposobnosti ohranjanja močnega stika z otrokom tudi skozi izkušnjo izgube.

Prej ali slej se vsaka družina in tudi vsak otrok sooča z

Otrok spoznava svet in se vključuje v mrežo odnosov predvsem preko vsakodnevnih prihodov in odhodov.

vprašanjem odhoda bližnjih oseb, bolezni, smrti, dokončnega slovesa. Povezanost med člani družine je temelj, ki otroku zagotavlja varnost, sprejetost in občutek pripadnosti, ki mu zagotavljajo veselje do življenja in raziskovanja sveta. Smrt, žalovanje in soočanje z odsotnostjo osebe, ki je prej bila nekaj samoumevnega, del tvojega sveta, ustavijo običajni tok časa in prinesejo trenutek šoka, nejevere in predvsem veliko

vprašanj. Kaj pomeni, da je nekdo umrl? Da ne more več tekati s teboj, se igrati, pogovarjati, da ga sploh ne moreš več videti.

Za otroka je izjemno pomembno, da lahko žaluje in se od osebe posloviti.

O POMENU PRIHODOV IN ODHODOV

Otrok spoznava svet in se vključuje v mrežo odnosov predvsem preko prihodov in odhodov, torej trenutkov, ko se sreča z ljubimi osebami in ko od njih odhaja, ali ko one odhajajo od njega. Takrat je najpomembnejše, da so ti trenutki čustveno opaženi, močni, izraženi, da objame mamico, ko ta pride ponj v vrtec, da se stisne k očku, preden steče na igrišče, da stisne roko dedku, ko po počitnicah pri njem spet odide domov, se usede babici v naročje, ko ga ta pride varovat, ker je bolan, poboža sestrico, ki odhiti v drugo igralnico v vrtcu, prime bratca za roko, ko se skupaj odpravita na izlet s teto in stricem. Prav tako je pomembno, da je lahko prisoten ob večjih in bolj radikalnih prihodih in odhodih, kot je rojstvo, ko lahko poboža komaj rojene ga bratca ali sestrico, in ko lahko prime roko bolne babice v bolnišnici ali prižge svečko na dedkovem grobu.

Tragične, nenaravne smrti, kot je smrt sorojenca, staršev, ko je bolečina in zmeda še bistveno hujša in globlja, zato zahtevajo ogromno sočutja, časa in tenkočutnosti, saj se otrokov svet povsem sesuje in ga lahko znova sestavi izključno ob rahločutnih odraslih, ki bodo skozi dolga obdobja lahko razumeli, da otrok ne more govoriti o teh smrtih ali pa da bi ves čas govoril samo o tem; da lahko izgubi vse veselje do življenja ali pa odreže vsakršno sled čustvovanja. Vse te obrambne reakcije pa se pomirijo, če lahko čim bolj konkretno in pristno ohranja in preoblikuje odnos do osebe, ki je ni več.

FOTO: BOŠTJAN LAH

Čudovit proces spoznavanja skrivnostnosti življenja in smrti prikazuje lutkovna predstava »Sanje o zvezdi« Lutkovnega gledališča Maribor.

ŽALOVANJE V VARNEM NAROČJU

Za otroka je izjemno pomembno, da lahko žaluje, da se od osebe posloviti, da je prisoten na pogrebu, seveda zmeraj v varnem naročju, z osebo, ki mu lahko sproti ovrednoti izkušnjo slovesa in ga lahko tudi zavaruje pred pretiranimi čustvi, izbruhom nekontroliranih afektov pri drugih ljudeh in tudi pred molkom in tesnobo, ter mu omogoči najti odgovor na to, kje ta oseba zdaj je, ali ga ima še rada, ali sme omenjati njeno ime, govoriti o njej, ali jo lahko pogreša, ali lahko joka in se je z veseljem spominja. Če otrok lahko sprašuje in komentira ter izraža svoje doživljanje smrti in je ob tem razumljen, sprejet in zavarovan, bo lahko postopoma v sebi zgradil razumevanje minljivosti, pogrešanja, žalosti, slovesa, pomena globokih medosebnih odnosov in občutka za skrivnost, neskončnost, duhovnost, presežnost, ki je kasneje nujni del zrelega soočanja z življenjem in njegovim resničnim pomenom.

Otrok dojema celostno, skozi občutja, zven besed, toplino objema, lepoto obredja in pristnost odraslih, ki ga spremljajo, zato tudi smrt do njega prihaja skozi drobne detajle odnosov, ki se spletejo ob poslavljanju in sprejemanju smrti. Zato mu pomaga, če je lahko s svojimi čuti prisoten in tem

procesu (kar pomeni, da vidi, sliši, se dotakne in se hkrati lahko tudi zateče v varno naročje).

Čudovit proces spoznavanja skrivnostnosti življenja in smrti je lutkovna predstava »Sanje o zvezdi« Lutkovnega gledališča Maribor, ki z vrhunsko umetniško govorico nežno in hkrati pristno ter tenkočutno omogoči sprejemanje smrti in ovrednotenje pomena odnosov, ki ne umrejo, ter ljubezni, ki ostane za zmeraj. Predstavo priporočam vsem otrokom in odraslim, ki se želijo

svobodno in sproščeno potopiti v največje skrivnosti našega bivanja. ●

FOTO: OSEBNI ARHIV

DR. KATARINA KOMPAN ERZAR

je docentka na ljubljanski teološki fakulteti, zakonska in družinska terapevtka ter avtorica več knjig o družini in starševstvu.